N°. 436.

DE GRONDWET.

1854.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . . *f* 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . " 5.50.

DONDERDAG 19 OCTOBER.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schooneveld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet. Jan Hendrikstraat, n°. 259.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . *f* 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . [illegible]
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van *f* 1, het zegelregt daaronder begrepen.

De begrootingswetten.

VI.

DE EEREDIENSTEN.

Zoo vroeger al het nut van het bestaan der Departementen van Eeredienst werd betwijfeld, die twijfel is in den laatsten tijd opgeheven, nu zich meer en meer de overtuiging heeft gevestigd, dat in de gewigtigste aangelegenheden de Hoofden der Departementen niets meer verrigten of kunnen te weeg brengen, dan hetgeen gewoonlijk tot den kring der bevoegdheid en werkzaamheden van een hoofd-ambtenaar bij de ministeriële bureaux behoort. Onder den indruk der gebeurtenissen, die de April-beweging had te weeg gebragt, was het verschoonlijk, dat de redeneringen over de noodzakelijkheid van twee ministeriële departementen van Eeredienst ingang vonden bij de onkundige menigte. Maar men mag nu wel eenige toelichting eischen van de redenen, welke de *voortdurende* instandhouding dier Departementen noodzakelijk maken; omdat de geschiedenis van de laatste twaalf maanden geen de minste kracht heeft bijgezet aan de beweringen, die de Regering bij de vorige begrootingswetten heeft aangevoerd. Zoo er al grond blijft bestaan voor het bezwaar der vereeniging van de beide Departementen onder één hoofd: deze grond kan niet gelden ten aanzien der toevoeging van twee afzonderlijke afdeelingen voor de Eerediensten, bijv. bij het Departement van Justitie, waartoe eigenaardig de uitoefening van toezigt en waakzaamheid op de verschillende kerkgenootschappen behoort. De belangen, welke de onderwerpen der grondwettige betrekking tusschen Kerk en Staat uitmaken, mogen om hare teederheid eene onpartijdige en omzigtige behandeling vereischen, — wie beter dan de Minister van Justitie is geschikt, om met kracht en klem en de noodige voorzigtigheid de bestendiging eener goede verstandhouding te waarborgen; en zulks te meer, daar wel een Protestantsch Minister van Buitenlandsche Zaken een tijd lang Minister voor de R. C. Eeredienst is geweest? Uit dat oogpunt reeds is de opheffing aan te bevelen; maar welligt wacht het tegenwoordig Ministerie naar eene geschikte aanleiding, om, nu de organisatie van het R. K. kerkgenootschap is voldongen, ook de laatste sporen uit te wisschen van eene beweging, die niet slechts in dit, maar ook in andere opzigten geldelijke bezwaren op de Natie heeft gelegd. Wij gelooven, althans, dat eene besparing van ten minste *f* 16,000 's jaars voor de kosten der beide Departementen eene niet al te onbillijke vergoeding zou zijn voor de tallooze teleurstellingen en misleidingen, die de Natie ten deel zijn gevallen.

Bij de beoordeeling der begrootingen voor de verschillende Eerediensten, laten wij ons geheel leiden door het grondwettig voorschrift: „De tractementen, „pensioenen en andere inkomsten, van welken aard ook, „thans door de onderscheidene godsdienstige gezind„heden of derzelver leeraars genoten wordende, blijven „aan dezelfde gezindheden verzekerd.

„Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's lands kas „geen of een niet toereikend tractement genieten, kan „een tractement toegelegd of het bestaande vermeerderd „worden.„ (Art. 168.)

Ofschoon dus ook van toepassing kan zijn op sommige gemeenten, wat we ergens lazen: „*il ne sent qu'il ne vit de sa vie factice en corps d'église que par le salaire de l'Etat et qu'il tomberait avec ce salaire*„; dat grondwettig voorschrift verbindt de Regering, om gevolg te geven aan alle regtmatige aanspraken, die gemaakt worden op bezoldiging uit 's Rijks schatkist, al is het ook, dat daardoor eene onbillijkheid wordt begaan jegens de belijders van die godsdienstige gezindheden, welke, met het onderhoud hunner eigene leeraren belast, nog moeten bijdragen in de algemeene lasten tot het onderhoud van andere kerkgenootschappen.

Ook uit een ander oogpunt houden wij ons aan dat grondwettig voorschrift, zonder op zijn historischen oorsprong te letten. Wij gelooven, dat veel is in te brengen tegen het beweren, dat de Staat verpligtingen heeft, waaraan hij zich, ook bij de opheffing van dat Grondwetsartikel, niet zou kunnen onttrekken. Wij erkennen gaarne, dat de staat na 1795 in het bezit getreden is van goederen en fondsen, waaruit te voren de tractementen der leeraars werden betaald; maar dat de herkomst dier bezittingen ook aanleiding zou kunnen geven tot het vermoeden, dat het bezit niet altijd bij den regtmatigen eigenaar heeft berust. Voor ons zelven trekken wij er het besluit uit, dat het in het belang van alle partijen meest gewenscht is, dat men zich bloot houde aan de grondwettige bepaling, die uit vroegere, ook „revolutionnaire„ staatsregelingen, zoo men wil, overgenomen, in onze staatkundige instellingen als ingeweven is te beschouwen.

Maar wij hebben ons zelven afgevraagd, naar welken maatstaf of regel die uitkeeringen moeten plaats hebben? Als toch iedere godsdienstige gezindheid het regt bezit, om zich inwendig zelfstandig te regelen, moet de vraag oprijzen: of de schatkist, voorziende in het lot der leeraren, de kosten der inwendige regeling van kerkbesturen of kerkvoogden moet dragen? Bedriegen wij ons niet, dan heeft het vorig Ministerie, bij de regeling van het R. K. kerkgenootschap, die verpligting niet erkend; en een onvermijdelijk gevolg daarvan moest zijn, dat op de begrooting geene bezoldiging of toelage voor kerkvoogden en kerkelijke besturen had kunnen worden gebragt. Die kosten toch vermeerderen gaande weg. Zij beliepen voor het Hervormd kerkbestuur in

1829 de som van	*f* 20,600
in 1844	- 40,385
" 1853	- 44,700
" 1854, omdat onder het Ministerie VAN DOORN die toelage aan de provinciale kerkelijke administratie van Utrecht was verhoogd	- 44,900

Die kosten bedroegen voor het kerkbestuur der R. Kath.

in 1852	*f* 19,810
in 1853 en 54	- 19,816
voor 1855 zijn zij geraamd op	- 20,622

Men zal gevoelen, dat het hier een beginsel geldt, waardoor de noodzakelijkheid van vaste regels zich meer doet gevoelen, dan het dragen van het kerkelijk ambtsgewaad of het voeren van titels. Die regels zijn gesteld bij de organieke besluiten van 19 Januarij en 8 April 1814, houdende algemeene bepalingen om te strekken tot regelmaat in het wedervervullen of vernietigen van predikantsplaatsen, geheel of gedeeltelijk van den lande bezoldigd wordende; maar het is ons niet bekend, dat het bedrag der bezoldiging naar een bepaalden maatstaf wordt verleend, zoo min bij de Hervormde als bij de overige godsdienstige gezindheden.

Eene der eerste vereischten, om te komen tot eene onpartijdige beoordeeling van de gelden, welke, uit krachte van art. 168 der Grondwet, op de begrooting, betreffende de departementen voor de Eeredienst, worden uitgetrokken, is de kennis van den voet en de wijze, waarop de tractementen en verdere toelagen worden verleend. Wij achten zulks van te meer belang, omdat bij herhaling en ook nu onlangs wederom van de zijde der Christelijk afgescheidene gemeenten aanvrage is gedaan, om voor hare leeraren landstractement te erlangen en wij het buiten tegenspraak stellen, dat, niet slechts wat men aan de eene gezindheid verleent, aan de andere, in gelijke omstandigheden, bezwaarlijk kan worden geweigerd; maar wat op den voorgrond moet staan, dat de Grondwet daarop aanspraak geeft. Volgens het Regeringsantwoord bij de begrooting voor 1854, waren op 1 Jan. 1850 reeds 171 erkende Christelijk afgescheidene gemeenten, tellende te zamen 42,691 zielen. Zeker is dat getal in de laatste vijf jaren niet verminderd maar vermeerderd, en niet onwaarschijnlijk is het, dat de afscheiding in sommige localiteiten een merkbaren invloed heeft uitgeoefend op de talrijkheid der Hervormde gemeenten, zoodat de vraag wel mag worden gedaan, of, bij aanzoeken of kennisgevingen tot het wedervervullen van predikantsplaatsen, op die vermindering wordt gelet, welke, ingevolge de hier boven aangehaalde organieke besluiten, vernietiging van predikantsplaatsen gebiedt, maar ook dáár waar de bevolking is aangegroeid, naar denzelfden maatstaf de aanvulling van het getal predikantsplaatsen voorschrijft?

In verband met deze opmerkingen, de voor tractementen aan predikanten, geestelijken en leeraars uitgetrokken sommen beschouwende, is het niet mogelijk zonder eenige toelichting den maatstaf te leeren kennen, waarnaar de tractementen worden geregeld. Wij bemerken toch, dat verleend worden de navolgende bezoldigingen:

Hervormde predikanten	van ben.	*f* 100	tot	*f* 2,300.
Luthersche	" " "	- 200	"	- 2,100.
Herstelde Luth.	" " "	- 300	"	- 900.
Doopsgezinde	" " "	- 100	"	- 600.
Remonstrantsche	" " "	- 100	"	- 1,300.

Met het oog hierop bevreemdt het ons, dat met geen enkel woord wordt gewag gemaakt van de hernieuwde aanvrage om bezoldiging uit 's Rijks kas voor de leeraren der afgescheidene gemeenten. Bij de vorige begrooting heeft men zich daarvan afgemaakt met de redenering, dat in evenredigheid van de leeraars tractementen op de begrooting van 1850 uitgetrokken ten behoeve der Christelijk Afgescheidene gemeenten zoude moeten worden verleend, eene som van *f* 27,026, „welke som, voor al de gemeenten door elkander ge„nomen, zou bedragen *f* 158 per gemeente; *dus* te „weinig om in onvermogende gemeenten, hoedanige „er vele worden gevonden, den leeraar een toereikend „bestaan te verzekeren.„ Men behoeft niet te gissen naar den steller der zinsnede, in het regerings-antwoord betreffende de begrooting van de Hervormde Eeredienst voor 1854 voorkomende: de oppervlakkigheid en onjuistheid der redenering loopt te zeer in het oog, vooral, wanneer men let op het groot getal Protestantsche gemeenten, wier leeraars beneden de *f* 200 tractement uit de schatkist genieten, en dat gelijk die som van de zijde der gemeenten wordt aangevuld tot een bedrag in verhouding staande tot hare behoeften, zulks evenzeer moest en kon geschieden met betrekking tot de afgescheidene leeraars. Het raakt hier de eerlijke en getrouwe toepassing van een grondwettig voorschrift, waarvan wij de veronachtzaming niet stilzwijgend mogen toezien; omdat hierdoor de vrijheid, om zijne godsdienstige meeningen te mogen belijden, zijdelings wordt aangerand. Alvorens dus de verhoogingen voor predikants-tractementen, nieuwe standplaatsen en academiegelden tot een gezamentlijk bedrag van *f* 7667,86 worden goedgekeurd, mag de Minister zich wel omtrent de afwijzing der hernieuwde aanvrage verantwoorden. Moeijelijk toch kunnen wij ons vereenigen met het vroeger geuit gevoelen: „Over „het algemeen wordt de betaling der landstractementen „aan de Hervormde leeraars beschouwd als het gevolg „der in vroeger tijd plaats gehad hebbende naasting „van kerkelijke goederen. Als echter zonder aequivalent „en bloot uit gunst, landstractement werd verleend voor „leeraars bij nieuwe gemeenten, welke zich bij afschei„ding vormen, zou het moeijelijk zijn, om aan de van „ouds bestaande gemeenten, waar daaraan behoefte „bestaat, hetzelfde te weigeren.„

Ook al ware op deze stelling niets af te dingen, dan nog is het niet te ontkennen, dat de oefeningen thans verre, zeer verre overtreffen de voordeelen, welke, zelfs bij eene ruime berekening, uit die naasting zijn voortgevloeid en dat ook wij, zonder het geldelijk bezwaar gering te achten, van oordeel zijn, dat „een zeer rijp beraad„ de genomen beslissing wel mogt voorafgaan.

Aanzienlijk is de som, welke jaarlijks voor kinder-, school- en academiegelden bij de Hervormden wordt uitbetaald en nu weder met *f* 3,000 is verhoogd. Het blijft altijd de vraag, welk *zedelijk* nut zoodanige premiën veroorzaken; maar zeker is het, dat, zoo daarmede een heilzaam doel wordt beoogd, aan den anderen kant verregaande misbruiken, waarover niet zeldzaam is geklaagd, daarmede gepaard gaan. Uit een staat-

huishoudkundig zoo min als uit een staatsregtelijk oogpunt, laat zich het verleenen dier toelagen aan ambtenaren, aan *kerkelijke* boven *burgerlijke* en *militaire* beambten verdedigen.

En nu onze beschouwingen over het VIde Hoofdstuk eindigende, mag de vraag niet onbeantwoord blijven in hoever in de verloopene maand de noodzakelijkheid der benoeming van een Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst al dan niet gebleken is? Men zal zich herinneren, dat bij de beraadslagingen over de begrooting voor 1854 de heer DE KEMPENAER van gevoelen was, dat die Ministers voor eene *beteugeling* van de godsdienst moeten zorgen, vooral nu hij zag, dat eene rigting in de protestantsche kerk was veranderd in eene staatkundige partij, die eischen en bedreigingen doet en van de Hoogescholen het brandpunt wil maken van een vuur, dat niet koestert en verkwikt, maar zengt, verbrandt en verteert. De heer VAN NISPEN VAN SEVENAER achtte den Minister van Eeredienst, in verband met de bestaande tijdsomstandigheden, allernoodzakelijkst, ofschoon hij volledig en in allen deele het beginsel der afscheiding van Kerk en Staat wenschte gehandhaafd en nageleefd te zien. Maar tegenover die meeningen, welke slechts ondersteuning vonden bij den Minister, destijds tijdelijk met de waarneming van dat departement belast, waren de bestrijders menigvuldig, die van oordeel waren, dat het grondwettig waken wel aan den Minister van Justitie en het finantieel beheer aan den Minister van Finantien veilig konden worden opgedragen. En ofschoon nu bij eene stemming eene meerderheid van 44 zich tegenover eene minderheid van 16 stemmen *vóór* het uittrekken der bezoldiging van een afzonderlijken Minister verklaarde, mag toch niet uit het oog verloren worden, dat de anti-revolutionaire kamerleden daar *tegen* hebben gesproken en *vóór* hebben gestemd, gelijk ook menig ander lid, tot de constitutionele partij behoorende, om redenen buiten de begrooting gelegen, niet tot beslissing van het beginsel op dat tijdstip geneigd scheen en de maatregelen, om de volledige organisatie van het R. K. kerkgenootschap tot stand te brengen, minder raadzaam deden achten om het beginsel op de beide departementen toe te passen. Wij zullen straks in de gelegenheid zijn, over dit laatste bezwaar ons gevoelen te zeggen; maar meenen nu er op te mogen aandringen, dat men in een ernstig onderzoek trede, of door den tegenwoordigen Minister eenigen invloed, *in 's Rijks belang*, en zoo ja, welke? is uitgeoefend op de beslissing van gewigtige vraagstukken welke het Hervormd Kerkgenootschap verdeelen en misschien van een rijten? Men sprak vroeger van »*teedere*« belangen, die bij dat departement moesten worden behandeld en behartigd; maar het ware wenschelijk, dat men daaromtrent in ontwikkeling wilde treden, opdat des te meer voor de Volksvertegenwoordigers en voor de Natie mogt blijken, dat de aanzienlijke uitgaaf voor bezoldiging voor elken Minister van *f* 8000 's jaars, niet noodeloos werd besteed en bloot geldverspilling moest worden genoemd. Wat overigens de opdragt dier teedere belangen aan de zorg van het Departement van Justitie betrof: men mogt zich verzekerd houden, dat de zeldzame bekwaamheden en de voorbeeldelooze vroomheid van den Secretaris-Generaal, die zich niet uitsluitend vertoonen op het gebied, waarop zijne ambtsbetrekking hem plaatst, maar ook daar, waar zijne philantropische bemoeijingen hem heenvoert, als zoovele waarborgen voor eene »prompte en civiele behandeling« mogen verstrekken.

Ofschoon de organisatie van het R. K. kerkgenootschap nog niet is voltooid, achten wij het toch evenmin onnoodig, dat een afzonderlijk Minister dat kerkgenootschap in den Ministerraad vertegenwoordige. De memorie van toelichting bij de begrooting van het VIIde Hoofdstuk doet den stand der regeling kennen en geeft aan den onpartijdigen beoordeelaar de overtuiging, hoezeer ook uit het oogpunt van staatsbelang, de inwendige regeling van dat kerkgenootschap noodzakelijk was. Door de vaststelling van algemeene reglementen voor de parochiale kerkbesturen is het beheer der kerkelijke goederen en fondsen geregeld; terwijl de kerkwettelijke regeling van het Katholijk armwezen in de verschillende diocesen — welke aangelegenheid gedurende den vroegeren staat van het kerkgenootschap en ten gevolge van het verordende staatstoezigt op de kerkelijke armbesturen, niet meer in die mate onderworpen was als thans wordt vereischt, — die regeling vordert voorziening, welke men tracht te verhaasten. Al wordt ook voor een en ander staatstoezigt gevorderd en medewerking van de zijde der Regering gevraagd: wij zien niet in, waarom in beide bijvb. niet door den Minister van Justitie zou kunnen voorzien worden?

Wij hebben reeds met een woord gewag gemaakt van den last, welke, ten gevolge der April-beweging, op het cijfer dezer begrooting is gelegd. Onder het vorig Ministerie was geen uitzigt op eene bezoldiging der kerkvoogden uit 's Rijks schatkist gegeven; de wending, welke door het Ministerie DONKER-VAN-HALL aan de onderhandelingen gegeven is, bragt dit bezwaar mede: een bezwaar, dat in strijd kan worden geacht met art. 168 der Grondwet, waarbij wel de *leeraars*, maar niet de *kerkbesturen* zijn bedoeld. Hoe gering dan ook op zich zelve de bezoldiging van ieder kerkbestuurder bedraagt, daar die van den aartsbisschop weinig meer beloopt dan het maximum der tractementen van de Hervormde predikanten: men kan toch wel berekenen, dat de April-beweging de Rijksbegrooting met een *jaarlijkschen* last van ten minste *f* 36,000 heeft bezwaard, waarvan aan *dit* Ministerie den lof toekomt.

Behalve de *onveranderlijke competentiën*, welke onder de benamingen van uitgangen, renten, fondatiën en andere dergelijke jaarlijksche uitkeeringen oorspronkelijk gekleefd hebben op de, sedert het begin der loopende eeuw met 's Rijks domeinen vereenigde geestelijke goederen, wordt een som van *f* 425,722.67 op de begrooting uitgetrokken voor tractementen van plaatselijke dienstdoende kerkleeraars, namelijk: 870 pastoors en 546 kapellaans, die van *f* 100 tot *f* 1200 bezoldiging of toelage genieten, bijv.

496	pastoors. . . .	*f* 400.
187	»	» 300.
160	kapellaans . . .	» 235.
290	»	» 100.

Wij vestigen daarop bijzonder de aandacht, opdat men, bij eene vergelijking der verschillende sommen, op de beide begrootingen voor de Eeredienst uitgetrokken, een billijk oordeel zou vellen en te meer zou leeren inzien, hoezeer het oordeel van vele anti-papistische bladen rust op gebrek aan genoegzame bekendheid. Als een bijdrage daartoe wijzen wij nog op de geringe som, die voor onderstand tot vernieuwing en vergrooting van kerkgebouwen is uitgetrokken ad *f* 15,000 en op de geringe bezoldiging, die aan het onderwijzend personeel van slechts *drie* seminariën (Haaren, Hoeven en Roermond) wordt uitgekeerd, waarvan slechts *één* leeraar de hoogste bezoldiging van *f* 800 geniet. Men vergelijke daarbij de redeneringen, die bij herhaling in dergelijke bladen worden opgedischt, om aan te toonen, dat met partijdigheid de uitgaven der begrooting voor de R. C. Eeredienst zijn uitgetrokken, terwijl het tegendeel bij een onbevangen onderzoek in het oog loopt.

Wij schroomen niet te verklaren, dat het beginsel, om het onderhoud van al wat tot de Eeredienst behoort aan de zorg van ieder kerkgenootschap op te dragen, uit menig oogpunt de voorkeur verdient boven de ondersteuning van wege den staat.

Toen wij eergister het denkbeeld opperden, om aan de Tweede Kamer over te leggen het aantal rekesten, dat van onze gezanten bij de Regering moet zijn ingekomen, ter verkrijging van eene hoogere bezoldiging, opdat de Volksvertegenwoordiging kon oordeelen over de hoogere »*verpligte* uitgaven,« die deze gezanten, volgens de heer VAN HALL, te doen hebben, om »de Nederlandsche belangen buiten 's lands te bevorderen,« hadden wij een antecedent voor oogen, waarop wij ons thans veroorloven te wijzen.

In 1852 werd de Noord-Amerikaansche regering overstelpt met aanzoeken van hare diplomatieke agenten *om hoogere bezoldiging*. Zij redeneerden over »de duurte der levensmiddelen« en over de »verpligte uitgaven ter bevordering van de Amerikaansche belangen buiten 's lands,« juist zoo als de heer VAN HALL onze gezanten heeft aangespoord te redeneren.

De Amerikaansche Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken, de heer WEBSTER — die wel zoo groot een staatsman niet is als de heer VAN HALL — wenschte toch maar zoo voetstoots niet meer geld aan te vragen. Zonder goede bewijsstukken durfde hij ook, bij de aanvrage om *meer* geld, niet voor het congres te verschijnen. De heer WEBSTER had de zwakheid, eenigen eerbied voor de Vertegenwoordigers der Natie te koesteren; en daarom verzocht hij de zoo bitter klagende diplomaten, om een beredeneerd overzigt hunner uitgaven door *specifieke rekeningen* gestaafd. Zij kwamen in grooten getale in en werden door den heer WEBSTER ter beoordeeling aan het congres medegedeeld. Ook de drukpers emparcerde zich van die curieuse documenten, en ziet hier hoe de *New-York Herald*, nadat hij met al de officiële nota's en rekeningen dagen achtereen zijne kolommen had gevuld, een overzigt van deze diplomatieke depêches gaf:

Is het inderdaad niet vreemd, dat bijv. de gezanten te Londen en te Parijs, te Weenen en te St. Petersburg, te Konstantinopel en te Madrid, ieder voor zich eene klagt aanheffen, dat in de hoofdstad, die zij bewonen, de duurste levenswijze in geheel Europa wordt gevoerd? Wij gelooven dit gaarne, wat Londen betreft; maar wat moeten wij denken van den heer George Fulsom, die beweert, dat de levenswijze te 's Gravenhage, duurder is dan in eenige stad op het vaste land? Het blijkt, dat de heer Fulsom geene goede huishoudster zou zijn, en evenwel deelt hij ons mede, dat hij, in 1851, niet meer voor gebak en ijs heeft uitgegeven dan 70 dollars, voor vruchten 38 dollars en voor gevogelte en wild 52 dollars. Meer dan ééne goede huishoudster zal met ons toestemmen, dat dit geene buitensporigheden zijn en dat het dessert en de ververschingen, die op de tafel van den heer Folsum komen, niet zeer overvloedig moeten zijn. [illegible] zal men, met den onder-officier uit de *Dame Blanche* kunnen zeggen, dat men niet mag beweren, dat hij buitensporigheden heeft begaan, indien hij een landgoed van zijne spaarpenningen koopt. Maar onze zaakgelastigde in Holland kan niets besparen en verklaart integendeel in zeer treurende bewoordingen, dat hij in het vaderland van de jenever zeer veel schulden maakt.

»Nog erger is het te Konstantinopel gesteld, waarvan de heer Geo P. Marsh, ons wel wil melden, dat er geen aankomen is aan aardappelen en aspergies, door de bittere duurte. En daarbij is er nog een ander ongeluk, dat den ongelukkigen gezant treft: in die stad aan den Bosphorus, die de Turken Stamboul durven noemen, horresco referens, hebben de koks de gewoonte van alles iets in hun zak te steken. Die lage huurlingen hebben als beginsel aangenomen, dat zij een zeker percentengeld moeten trekken van al wat zij voor hun meester koopen, en dit verhoogt het cijfer der uitgaven op eene schrikbarende wijze. Nu kan men toch wel begrijpen, dat in zulk een land het spicsen niet wordt afgeschaft. Om dus, in het vervolg, het betalen van die indirecte belasting voor te komen, zal de heer Marsh waarschijnlijk voortaan zelf naar de markt gaan en zijne aspergies koopen, even als of hij nog te New-York woonde, waar men dat zoo gewoon is. Die staatsman merkt nog op, als een schets van de zeden in dat land, dat de bedienden uiterst lui in Turkije zijn, en dat men er tien noodig heeft om den arbeid van [illegible] menschen te doen verrigten. Maar moeten wij dan naar Turkije gaan, om te kunnen leeren, dat, hoe meer bedienden men in zijne dienst heeft, hoe slechter men gediend wordt?

»De heer W. C. Rives, wiens standplaats wij nog zoo [illegible] aangenaam niet vinden, daar hij gezant van de Vereenigde Staten te Parijs is, heft, even als zijne confraters, vele jammerklagten aan; zoo vindt hij het bijv. onvergefelijk, dat de kippen voor niet minder dan negen francs het paar te bekomen zijn. Er zijn in menige republiek, vele kiezers-gewetens, die tegen minderen prijs te koop zijn. Wij zouden ons bijna veroorloofd hebben te verzoeken, dat men de hoedanigheden, den ouderdom en het geslacht van die belangwekkende diertjes had opgegeven, want even als Molière zegt, »*il y a fagôt et fagôt*,« en zoo zijn er ook kippen en kippen; en een deugzame vette [illegible] heeft op onze beurs zeker meer en onbetwistbaarder regt dan een oude kemphaan, die, »nog in het prille der jeugd,« zich reeds aan de losbandigheid heeft overgegeven. Maar wij verwonderen er ons inderdaad over, dat de heer Rives, om zijne ongewoon hooge uitgave voor brandhout te regtvaardigen, [illegible] beweren, dat de koude luchtgesteldheid, te Parijs, hem [illegible] om er gedurende negen maanden in het jaar te stoken, [illegible] de buitengewone duur der nachten onder dien »breedtegraad« het verbruik van waskaarsen inderdaad uiterst kostbaar [illegible] zijn. Wij verzoeken den heer Rives toch geen verdichtsels te schrijven, om zijne aanvraag voor eene buitengewone [illegible] te wettigen. Parijs ligt toch waarlijk niet onder de Noordpool en hoewel hooger gelegen dan New-York, is de luchtgesteldheid evenwel matiger.

De heer Ch. B. Haddock deelt ons mede, dat hij [illegible] jaar te Lissabon, vier honderd dollars aan de armen heeft gegeven, en wij deelen in de vreugde der arme Portugezen, die van deze giften hun aandeel hebben gehad. Maar herinnerde de heer Haddock, voordat hij het publiek dat geheim mededeelde, zich niet het voorschrift van het evangelie, namelijk, dat de linkerhand niet moet weten, wat de regterhand geeft? Wat de heer D. M. Barringer betreft, deze is niet minder [illegible] den over het verblijf te Madrid. Vooreerst is de »Croton« [illegible] onbekend, hetgeen de stortbaden zeer duur doet uitvallen. Wijders wordt het water naar de huizen gebragt, om [illegible] er niet van zelf in kan komen. Het hout wordt voor [illegible] het pond verkocht, omdat het op muildieren naar de [illegible] moet worden gebragt, en het overbrengen van Z. E. [illegible] van Cadix naar Madrid, heeft hen 300 doll. gekost. [illegible] ten, het koste wat het wil toch Cuba overmeesteren, [illegible] Spanjaarden van hunne slechte gewoonte te genezen om ezels voor lastdieren te gebruiken.

Wie zou nu niet den heer Neil S. Brown, onzen [illegible] St. Petersburg, van harte beklagen, die het ongeluk [illegible] een kunstmatig leven in eene kunstmatige stad te moeten [illegible] den. Hij bevestigt het ons op de plegtigste wijze, »most emphatically.« Hij zegt: »de hoofdstad van Rusland [illegible] kunstmatig; zij is kunstmatig gebouwd en wordt kunstmatig [illegible] levensmiddelen voorzien.« Tot nu toe wisten wij niet [illegible] ook »natuurlijke« steden bestonden, of men moest dien naam aan het oude Thebe willen geven, wier muzijklievende muren »op de maat gebouwd werden, zonder de hulp van één enkelen metselaar, volgens de accoorden van de liederen eens [illegible] De hooge toonen bouwden de bovenverdiepingen van [illegible] tot op den zolder, en de kelders werden door de fa-sleutel gebouwd.«

Maar dit behoort niet tot de nieuwere geschiedenis [illegible] ten die bevoorregte stad is ons geene enkele bekend, [illegible] geene werktuigen en kunstmiddelen zijn gebezigd, om [illegible] bouwen op te trekken. Wij moeten evenwel den heer Brown op zijn woord gelooven; in Rusland is dus alles kunstmatig [illegible] zelfs de haren, de paruiken en de maaltijden toe, [illegible] gasten ongetwijfeld tevreden worden gesteld met het [illegible] blikken pastijen en bordpapieren vruchten, zoo als Ravel [illegible] zoo smakelijk, in zijne aardige pantomimes kan voordragen [illegible] zulk een maaltijd, zou de heer F. Schroeder, zaakgelastigde te Stockholm, wel geen gevaar loopen de hulp eens apothekers in te roepen. Die diplomaat deelt ons mede in zijne depêches, dat hij 14 dollars aan geneesmiddelen heeft betaald in den loop van het geheele jaar 1851, en in die zoo matige rekening vinden wij geen spoor van de hooge prijzen, die men gewoonlijk in een apothekers-rekening te verwachten heeft.

»Ten slotte zingt het geheele corps der Amerikaansche diplomaten in koor een klaaglied over zijne armoede; zij houden allen te zamen, in smeekende houding, een spaarpot aan het congres voor, opdat men er eene verhooging hunner bezoldiging in werpe; indien die verschillende heeren evenwel tot heden toe op hunne posten zijn gebleven, is dat alleen aan hunne warme vaderlandsliefde te wijten. Wij hopen dat de senaat niet langer die vaderlandsliefde van onze Vertegenwoordigers in het buitenland op de proef zal stellen, en wij verzoeken, dat eene goede wet hen ruime bezoldigingen toelegge, opdat zij niet zoo juist behoeven uit te rekenen wat de aspergies en het gevogelte, het hout en het gebak kosten. Indien men toch daar eens aan bezig is, dan zou men toch wel met een het getal schotels kunnen bepalen, en die men een gezant bij zijn maaltijd zal mogen opdragen, en het zal toch niet voorbeeldeloos zijn, dat een senaat zich met

zulke weelderige kleinigheden zal hebben bezig te houden. Een Romeinsch Keizer raadpleegde den senaat meermalen over dergelijke quaestiën en deze vermeende, na eene stemming daarover, even als Titus, dat hij zijn dag goed besteed had.

De uitslag van deze openbaarmaking der gronden, waarop het voorstel rustte tot *verhooging* der bezoldiging van de Amerikaansche diplomaten, was .... *dat het Congres weigerde één penning meer te geven.*

Wij herhalen dan ook de vraag, of de heer VAN HALL niet kon goedvinden, het voorbeeld van den heer WEBSTER te volgen en aan de Kamer over te leggen de huishoudboekjes en rekeningen der leveranciers van *onze* gezanten?

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Sedert gisteren weet men met zekerheid, dat het vuur tegen Sebastopol den 9 dezer nog niet geopend was. Men weet, dat de laatste berigten niet verder dan tot den 6 liepen, en de jongste berigten bevestigen dus de meening, dat zij, die de depêche van lord Raglan zoo begrepen, dat het bombardement niet vóór den 10 of 11 kon aanvangen, gelijk hadden. Hoezeer het vuur den 9 nog niet geopend was, ligt het verbondene leger evenwel niet werkeloos voor de stad. Voor dat het bombardement een aanvang kan nemen, moeten er zeer vele voorafgaande werkzaamheden verrigt worden; loopgraven moeten geopend worden, men moet zoo digt mogelijk op bedekte wijze de stad naderen, batterijen opwerpen enz. Met deze werkzaamheden houdt het leger zich sedert de bezetting van Balaklava bezig, en die voorbereidende maatregelen zijn welligt van nog meer belang dan de aanval zelf Het beleg was dus reeds sedert verscheidene dagen aangevangen.

De *Times* wil weten, dat de aanval den 9 zou plaats hebben; andere bijzonderheden in deze depêche, die dat blad tevens mededeelt, komen zoo onjuist voor, dat wij dit punt evenzeer in twijfel moeten trekken. Hoezeer de aanval op de buitenwerken dus niet gedaan schijnt te zijn, moet men evenwel verwachten, dat hij spoedig en zeer krachtig zal worden gedaan.

De *Fransche Moniteur* bevestigt, hetgeen vroeger reeds gemeld was, namelijk, dat de zeelieden van de vloot den aanval zullen ondersteunen; de vloot zal eene compagnie van 8 stukken per schip leveren, waardoor de artillerie der geallieerden met 200 stukken versterkt wordt.

De berigten uit Konstantinopel loopen tot den 5den. Wij hebben gisteren daarvan den hoofdinhoud medegedeeld. Men leest daarin alleen nog, dat het *Journal de Constantinople* in zijn No. van den 4, van oordeel is, dat de stad slechts 10 of 12 dagen wederstand zal kunnen bieden. Het zegt, dat de geallieerden zich meester gemaakt hebben van de geheele equipage van prins Menschikoff, bestaande uit een 20tal wagens of rijtuigen, en dat de opperbevelhebber der Russische troepen in de correspondentie, die in zijn eigen rijtuig is gevonden erkent, dat Sebastopol niet in staat is een aanval van de geallieerden te wederstaan.

Het leger van Kars wacht steeds zijn nieuwen bevelhebber Ismaïl-Pacha, om op nieuw offensief te ageren.

De Kurden hebben zich aan rooverijen schuldig gemaakt.

De Russische kozakken die de karavanen hebben geplunderd, zeggen, dat zij de goederen aan de Orthodoxe Grieken zullen teruggeven. In den tegenwoordigen stand der zaken is alle handel in die streken onmogelijk geworden.

Het *Journal de Constantinople* zegt thans ook, dat de Russen de golf van Jeni Kalé hebben gesloten, door er 30 schepen in te laten zinken.

De inscheping van versterkingen in de havens van Toulon en Marseille duurt voort.

Eene andere depêche, die na de aankomst van de laatste berigten uit Marseille is gezonden, zegt, dat Prins Menschikoff met 20,000 man uit Sebastopol is gerukt, en dat zijne troepen geheel geslagen zijn. Wij begrijpen niet hoe het mogelijk is een oogenblik geloof aan eene dergelijke ongerijmdheid te hechten. Prins Menschikoff was vooreerst niet in Sebastopol opgesloten, en het verlaten van de vesting met zulk eene geringe magt is even onaannemelijk.

Het voornaamste berigt, dat wij eigenlijk heden hebben mede te deelen, is het gisteren reeds per telegraaf aangekomen berigt, dat de Keizer van Rusland drie aan Oostenrijk grenzende provincien in staat van oorlog heeft verklaard. Voegt men hierbij de zamentrekking van troepen in Polen, dan schijnt dit alles aan te duiden, dat de Keizer eene verklaring van Oostenrijk even noodzakelijk acht als de Westersche mogendheden, en dat hij zelfs niet zou terugdeinzen, om met Oostenrijk te breken.

Wij hebben meermalen gewag gemaakt van de Oostenrijksche nota van 30 Sept. en ook laatstelijk van eene nota van 1 Oct., aan de vertegenwoordigers van Oostenrijk bij de verschillende Duitsche mogendheden gerigt, waarbij hun afschrift van de nota van 30 Sept. gezonden is. Bij dit stuk was nog een ander gevoegd, evenzeer in den vorm van eene depêche aan graaf Esterhazij, te Weenen, maar dat van vertrouwelijken aard was, waardoor de nota van 30 Sept., zoo mogelijk, nog nader wordt bevestigd en ontwikkeld.

Uit Berlijn wordt van den 16 dezer gemeld, dat men daar algemeen geloofde, dat het antwoord op de Oostenrijksche nota van den 30 Sept., den 14 dezer naar Weenen was gezonden en dat althans de vorm van dit stuk aan de hartstogtelijke raadgevingen van de uiterste partij beantwoordt. De inhoud van dit stuk is evenwel niet bekend.

Te Parijs liepen geruchten, dat de Fransche en Engelsche regeringen stellig besloten hadden Pruissen uit te noodigen zich vóór den winter te verklaren. Wij meenen dat het nog geenszins tijd is te onderzoeken, welke de gevolgen van eene beslissing in eenen of anderen zin zouden zijn, òf indien die mogendheid eenvoudig weigerde zich te verklaren.

De lijkplegtigheid van den maarschalk de St. Arnaud heeft eergisteren te Parijs plaats gehad. Het geheele corps diplomatique en talrijke troepen woonden de statie bij.

De Belgische bladen zeggen dat het zeker schijnt, dat Koning Leopold tusschen den 24 en 26sten dezer maand van zijne reis in Zwitserland en naar het Como-meer zal teruggekeerd zijn. Daar de verkiezingen voor de gemeenteraden in geheel Belgie plaats moeten hebben en daarna eenige feestdagen invallen, zegt de *Indépendance*, dat het mogelijk is, dat de zitting tot het begin van de tweede week van November zal worden verschoven en dus acht dagen vroeger dan gewoonlijk zal plaats hebben.

De berigten uit Madrid spreken over den indruk, dien de weigering van de Koningin heeft gemaakt, om de groote revue van de troepen van het garnizoen bij te wonen, die den 10den ter gelegenheid van haren verjaardag heeft plaats gehad. Men heeft de niet-bijeenroeping van de nationale garde daaraan toegeschreven, dat zij niet geheel uitgerust was. Men hoopte, dat de Koningin evenwel de revue over de troepen zou passeren en die hoop is nu te leur gesteld, ondanks alle pogingen, die men daartoe heeft aangewend.

Men kent nog niet het algemeen resultaat der verkiezingen; maar men kent eenige bijzonderheden. Espartero is in 14 collegiën benoemd, naar men zegt; de kandidaten, die de meeste benoemingen na hem hebben erlangd, zijn driemaal gekozen; O'Donnell telde tot nu toe slechts twee benoemingen. Men ontkent steeds de juistheid der berigten, omtrent eene ministeriële wijziging; maar verzekert integendeel, dat er eene toenadering tusschen Espartero en O'Donnell heeft plaats gehad en dat zij thans volkomen eensgezind zijn.

De politie van Madrid heeft de staatkundig uitgewekenen aangeschreven, dat zij Madrid moeten verlaten binnen den tijd van acht dagen, indien zij hun verblijf in de hoofdstad niet door wettige redenen kunnen staven en indien hun gedrag niet door hunne respectieve borgen wordt verzekerd.

Den 7 October heeft het Gouvernement van Modena het gezondheids-cordon opgeheven, dat op de grenzen van Sardinie was geplaatst. Voortaan zullen de communicatien tusschen Piemont en het groot hertogdom Modena geheel vrij zijn.

De *Arabia* heeft berigten uit New-York tot 5 Oct. aangebragt. Het eerste concilie van Katholieke bisschoppen, dat in de Vereenigde Staten vergaderd is geweest, is den 1 dezer te New-York gehouden.

Men verzekert, dat de regering der Unie van het Dominicaansche Gouvernement den afstand van de baai van Samana verkregen heeft, om daar een station te vestigen. Men voegt er bij, dat de president Santana geneigd is de vriendschap der Vereenigde Staten aan te nemen, om daardoor een steun te hebben tegen de aanvallen van keizer Faustinus.

Een dagblad van Boston zegt, dat de handel tusschen Nieuw-Engeland en Canada zeer spoedig toeneemt door de werking van het nieuwe reciprociteits-tractaat.

Volgens de *Tribune*, van New-York heeft de regering maatregelen genomen ten opzigte van de quaestie van centraal-Amerika. Men zou de regten van Nicaragua op de haven van Greijtown ondersteunen, zonder zich om het protectoraat der Mosquito's te bekommeren. Te dien einde zou een eskader naar San-Juan worden gezonden, dat bij zijne aankomst, de vlag van Nicaragua zou begroeten. Kapitein Hollins, die de *Cyana* bij het bombardement van San-Juan kommandeerde, had verzocht op nieuw derwaarts te worden gezonden; maar de regering heeft zijn aanzoek afgeslagen.

De bladen van New-Orleans melden, dat de graaf Raousset de Boulbon met den meesten moed is gestorven en in gewijde aarde is begraven. Hij heeft de kogels staande ontvangen. Al zijne makkers, behalve drie officieren en de heer Desmazais, tegen wie op dit oogenblik te Guyamas een geding wordt gevoerd, zijn in vrijheid gesteld en naar Californie terug gezonden.

De berigten uit Mexiko zijn hoogst tegenstrijdig. Men zegt, ofschoon er geen vertrouwen in te stellen is, dat Santa-Anna ten gunste van Almonte afstand van het presidium zou willen doen.

Te Havana zijn groote feesten gevierd ter eere van den generaal Concha. Er heeft een stierengevecht plaats gehad. De nieuwe gouverneur heeft eene prachtige equipage geweigerd, die hem was aangeboden. Hij heeft een decreet uitgevaardigd, waarbij op de strikste wijze «de hatelijke slavenhandel» wordt verboden.

Men schrijft uit Venuzuella van den 3 Sept., dat de opstand geëindigd is. De generaal Rodriguez, de aanvoerder der insurgenten, is door zijne troepen vermoord.

De clipper *Red Jacket* heeft berigten uit Melbourne (Australie) tot 1 Aug., met 44,343 oncen goud aangebragt. Een gouden kelk is den heer Smith O'Brien aangeboden, uit de opbrengt van eene openbare inschrijving. Eene andere inschrijving is geopend ter ondersteuning der familiën van de soldaten, die naar het Oosten zijn vertrokken.

Uit Bombay wordt van den 11 Sept. geschreven, dat Maharajah Ghulab-Sing, de bondgenoot der Engelschen in Punjoub, ernstig ziek is. Men vreest een burgeroorlog, daar zijn opvolger zeer gehaat en zijn neef zeer bemind is. In de staten van den Nizam bestaat volmaakte regeringloosheid, zoodat men ze wel meent te zullen moeten inlijven bij het Britsch-Indische rijk. Een rooverhoofdman verwoest laatst genoemd land en heeft zich op eenmaal van *f* 250,000 aan waarde meester gemaakt. De inlandsche troepen zijn niet in staat tegenstand te bieden, en de naïb heeft de hulp der Engelschen ingeroepen.

De berigten uit Birmah zijn zeer gunstig. De ontdekking van steenkolen aan de oevers van den Irrawaddy zal de kosten van de scheepvaart op de Indische en Chinesche zeeën zeer verminderen.

De *Peninsular and Oriental Company* is tot eene schadevergoeding van 100,000 ponden sterling veroordeeld, wegens een ongeluk, dat door een harer schepen op zee is veroorzaakt. Dientengevolge is het laatste dividend niet uitbetaald.

De berigten uit Hongkong loopen tot den 22 Aug. De rebellen hebben drie vruchtelooze pogingen aangewend om zich van Canton meester te maken. De bevolking komt langzamerhand meer tegen de mandarijnen in opstand. Te Whampoa leggen de insurgenten oorlogsbelastingen op. De naburige rivieren worden door zeeroovers afgeloopen. Het gouvernement bepaalt zich tot de verdediging der stad, en laat de roovers ongestraft.

Er zijn geene berigten van de opstandelingen in het Noorden. Te Ningpo en te Foschord was alles rustig; de handel in thee was zeer levendig. Een brand heeft op de laatstgenoemde plaats 1000 huizen vernield.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

Bij het ontwerp in de afdeelingen der Tweede Kamer van het wetsontwerp, behelzende de begrooting van uitgaven voor het departement voor de zaken der Herv. Eeredienst. enz. is ter sprake gebragt en gevraagd:

1°. De schraalheid der memorie van toelichting.

2°. Welke maatregelen er door de onderscheidene Kerkbesturen genomen zijn ter bevordering eener zooveel mogelijk alom gelijke armbedeeling en alzoo van eene goede werking der wet, regelende het armbestuur?

3°. Op welke wijze en naar welke grondslagen zal de regeling van het beheer der kerkelijke goederen plaats hebben? Er waren leden, die het beginsel niet wilden losgelaten hebben, dat de Regering daarop een doorloopend toezigt moest houden.

4o. Hoe is of wordt het beroep van predikanten geregeld? Welk aandeel behoudt daarin de Staatsmagt? Er waren, die in dezen den Staat geheel lijdelijk wenschen te zien. Wat is er besloten ten aanzien der regels van approbatie en collatie? Het verlangen werd geopenbaard, dat de Regering het regt van collatie zou opgeven. Maar bij de wet; want het zou een afstand zijn van eigendom.

5o. Hoe is de verhouding van de Synode tot de Hervormde Kerk?

6o. Hoe met de reserves op het reglement der Hervormde Kerk?

7o. Is het behoud van Ministeriën van Eeredienst noodzakelijk? Volgens sommigen, heeft de Staat geen ander regt uit te oefenen, dan dat van toezigt (politie), en er is dus geen Minister noodig. Zij voeren ook aan, dat het Staatsbewind zelfs, tijdens de behandeling van het regerings-reglement voor N. Indie, en wel speciaal bij de artikelen die de kerkelijke zaken aldaar betroffen, geen der Ministers van Eeredienst heeft doen optreden, en vinden hun oordeel zelfs ondersteund door de memorie van toelichting zelve. Maar de Koning, als Hoofd van het Uitvoerend Bewind, splitst zijn Ministerie in zoo vele onderdeelen als hij noodig acht. Hier staat tegenover — werd gezegd — dat die Koninklijke bevoegdheid, even als zoo vele andere bevoegdheden der Kroon, niet belemmerend mag werken op de uitoefening der grondwettelijke regten van de vertegenwoordiging. Zonder dus de Koninklijke bevoegdheid in het minst te willen verkorten, mogt de Kamer deze laatste argumentatie niet uit het oog verliezen.

Anderen achtten het bestaan van Ministers voor de Hervormde en R. Catholijke Eerediensten noodzakelijk, voornamelijk in het belang van de goede verstandhouding tusschen Staat en Kerk en tusschen de kerkgenootschappen zelven. De belangen der kerkgenootschappen kunnen ook moeijelijk door anderen dan geloofsgenooten in het Staatsbestuur worden behartigd. In allen gevallen was de tijd nog niet gekomen, om de beide Ministerien af te schaffen, nu die genootschappen nog bezig zijn hunne inwendige organisatie ten einde te brengen.

Sommige leden klaagden over de zich meer en meer openbarende zucht naar verhooging dezer begrooting; — anderen wilden den Minister, als hij naar 't inzien der regering er toch noodig is, het volle Ministers-tractement geven — op bezoldiging van nieuwe standplaatsen of op vermindering van bestaande jaarwedden, bestond, volgens het oordeel van sommigen, hoegenaamd geen regt. — Ook de afgescheidenen hadden aanspraak op onderstand, ten einde geen privilegien te scheppen, zeiden anderen, maar voegde men er bij, dan komen de afgescheidenen van de afgescheidenen met dezelfde nooden!

Enkele leden wenschten, dat de minste bezoldiging der predikanten, met het oog op de behoeften, niet lager dan *f* 600 werd gesteld; terwijl anderen van oordeel waren, dat zij, die de dienst van een hulpprediker genoten, dien ook zelve behoorden te betalen.

Er werden ook aanmerkingen gemaakt op de *f* 1000 voor godsdienstige Israëlitische armenscholen; omdat de Staat zich had te onthouden van alle bemoeijenis met het kerkelijk onderwijs der gezindheden.

Bij het onderzoek van het VII hoofdstuk (R. Catholijke Eeredienst) werd beweerd, dat er ook bij genoemd Departement geen afzonderlijk Minister noodig is. Daartegen werd aangevoerd, dat de bijzondere omstandigheden, waarin men hier te lande thans nog verkeert, reden genoeg opleveren, om een Minister wenschelijk en overeenkomstig met het welbegrepen belang van den Staat, te beschouwen.

Sommige leden toonden zich beducht, dat de Regering te verre zou gaan ten aanzien harer bemoeijingen met de inwendige zaken van het R. Catholijk kerkgenootschap en verhieven daartegen hunne waarschuwende stem. Anderen meenden, dat voor die waarschuwing geen redenen bestonden. Enkele leden zagen met leedwezen, dat ook de som der begrooting voor dat departement steeds hooger werd geraamd. Voornamelijk trok het de aandacht, dat voor de tractementen der ambtenaren van dit departement *f* 1300 meer was aangevraagd en wel nu de kerkregeling tot stand is gebragt.

Bij het onderzoek van het XI hoofdstuk der Staatsbegrooting (Kolonien) voor 1855. is onder anderen gevraagd:

1. Hoever is de sedert ruim een jaar geleden benoemde commissie voor de emancipatie der slaven gevorderd? Welke voorbereidende maatregelen zijn of worden er genomen ter uitvoering van de artt. 115 en 117 van het reglement op het beleid der regering van Nêerlandsch Indie.
2. Welke ambtenaren uit de overzeesche kolonien en bezittingen zijn hier te lande met verlof, en hoe veel verlof, tractement of wachtgeld heeft ieder hunner? Wie van hen zijn hier in dienst gesteld?
3. Hoe worden de W. Indische gouvernements-producten vervoerd, te gelde gemaakt en verantwoord?
4. Wat hebben de in dit jaar reeds plaats gehad hebbende veilingen van gouvernements-producten opgebragt en wat zullen de nog te houden verkoopingen, vermoedelijk opleveren?
5. Hoe staat het met de voorgenomene verbetering van de haven te Samarang en met de te plaatsen kustvuren op Java.
6. Men zegt, dat een aantal personen in betrekking zijn gesteld, waarvoor het radicaal van ambtenaren 1. klasse verpligtend is gemaakt, zonder dit radicaal te bezitten. Op welke gronden is dit geschied?
7. Hoe gaat het met de Duitsche vrijwillige kolonisatie, die zich bezig houdt met houtvellingen aan de rivier Marowijne in Suriname? Welk resultaat heeft dat bedrijf.

's Gravenhage, 18 October.

Z. M. heeft aan A. Wilterdink, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als ijker van het vaatwerk te Doesborgh.

Z. M. heeft 1°. aan de nagemelde officieren bij de dienstdoende schutterijen op hun verzoek eervol outslag verleend, te weten: te Alkmaar: aan J. C. Koorn, als 1sten luit.; te Amsterdam: aan H. C. Cruijs en aan C. S. van Heekeren, als kapit.; aan D. L. W. Hoogland, als 1ste luit.; aan mr. T. J. van Outeren, als 1sten luit.; te Utrecht: aan E. W. van Schermbeek, als 1sten luit.; te Culemborg: aan P. C. Schaly, als 2deu luit. wegens verandering van woonplaats; 2°. benoemd: bij de dienstdoende schutterij te Alkmaar: tot 1sten luit. H. P. H. Melenbrink, tot 2den luit. (in werkelijke dienst) mr. C. F. T. van Maanen; te Utrecht: tot kapit. mr. M. G. van Hengelaar en I. J. de Graaf, tot 1sten luit. jhr. mr. J. L. A. Martens, jhr. A. Calkoen en R. Mijsberq, tot 2den luit. H. J. van de Poll, mr. L. E. Bosch, mr. E. Huijdecoper van Nigtevecht, jhr. W. P. J. Ram en jhr. K. J. A. H. Ram, en te Culemborg: tot 2deu luit. J. G. Middelbeek,

Z, M, heeft den heer F. van Wageningen op nieuw benoemd tot directeur bij het vrije entrepôt te Dordrecht,

* Gedeputeerde Staten der provincie Zuidholland.

Gelet op het Koninklijk besluit van den 5den October 1854, n° 18, waarbij is uitgemaakt, dat eene op denzelfden dag met ééne stembus gelijktijdig gedane verkiezing van twee raadsleden, welke op verschillende tijdstippen moesten aftreden, in strijd is met art. 30 der gemeentewet, en dat de op die wijze benoemden teregt niet zijn toegelaten.

Hebben, bij besluit van 10 October 1854, n° 616 besloten, aan burgemeesters en wethouders der gemeenten in deze provincie te kennen te geven, dat art. 30 der Gemeentewet uitdrukkelijk bepaalt, dat hij, die ter vervulling eener buiten den bij den rooster bepaalden tijd opengevallen plaats tot lid van den Raad verkozen is, aftreedt, op het tijdstip, waarop diegeen, in wiens plaats hij is verkozen moest aftreden.

Dat, ten einde het voorschreven artikel toepassing kunne erlangen, het noodig is, dat de verkiezing zelve aanwijze, in wiens plaats de gekozene moet optreden, zoodat bij gevolg wanneer er twee of meer plaatsen in den Raad openvallen, voor welke het tijdstip der periodieke aftreding verschillend is, daarin bij afzonderlijke verkiezingen hetzij op verschillende dagen, hetzij door middel van verschillende stembussen en stembriefjes behoort te worden voorzien; op welke wijze alleen kan worden gehandhaafd het regt der kiezers, hetwelk voortvloeit uit art. 30 der gemeentewet, om door hunne uitgebragte stem te doen blijken in wiens plaats hij, die door hen gekozen wordt, als raadslid moet optreden.

* Gedeputeerde staten der provincie Zuid-Holland, in aanmerking nemende, dat zich de vraag heeft voorgedaan, of tot de oprigting van de molens, bestemd tot het uitmalen van polderwater, ook op grond van het Kon. besluit van den 31sten Januarij 1824 (*Staatsblad* no. 19), de toestemming van Gedeputeerde Staten vereischt wordt en dat die vraag aan den Minister van Binnenlandsche Zaken onderworpen zijnde, door zijne Excellentie bevestigend is beantwoord.

Hebben besloten (bij besluit van 10 Oct. 1854) aan burgemeesters en wethouders der gemeenten in Zuid-Holland te kennen te geven, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft te kennen gegeven, dat art. 2 van genoemd besluit, in het algemeen voor de oprigting van wind- en watermolens, de toestemming van Gedeputeerde Staten, en art. 3 voor de oprigting van rosmolens, die van de plaatselijke besturen vordert, dat beide artikelen alleen de koren-, mout- en pelmolens uitzonderen, waarvoor de toestemming des Konings wordt gevorderd; en dat, zijns inziens, uit een en ander volgt, dat voor alle soort van molens, hetzij die door wind, water of paarden gedreven worden, eene voorafgaande vergunning der provinciale of plaatselijke autoriteit noodig is, onverschillig tot welk einde zij gebruikt worden; dat de bestemming alleen in aanmerking komt bij koren-, mout- en pelmolens, dewijl dan, ingevolge de algemeene wet van den 21 Augustus 1822 (*Stbl.* n°. 38), de vergunning des Konings noodig is, en krachtens de daartoe bij Koninklijk besluit van den 11 April 1844, n°. 62, verstrekte magtiging door den minister van Financien wordt verleend.

Wordende Burgemeesters en Wethouders uitgenoodigd op de naleving van dit voorschrift bij de oprigting van Poldermolens in hunne gemeenten toe te zien, en zoo veel hen aangaat, daarbij te letten op de bepaling van art. 42 van het reglement op de wegen en voetpaden in Zuid-Holland (Prov. blad van 1852, no. 140), volgens welke geene molens mogen worden gesticht binnen den afstand van vijftig ellen van eenigen weg der 1ste of 2de klasse, zonder vergunning dezer Vergadering.

Z. M. heeft tot ridder van de Eikenkroon benoemd den heer H. A. L. Vessem, intendant van H.D. paleis.

Naar men meldt zijn tot ridders van de Eikenkroon benoemd de heeren A. IJssel de Schepper, ritmeester, H. E. de Bruijn en J. F. Barneveld, 1ste luits. bij het 4 reg. drag. Nog verder meldt men, dat de gen. maj. van Heerdt geworden is ridder met de ster, de maj. Sturler de Trinisberg, komandeur, en nog eenige onderofficieren van de kavallerie ridders van dezelfde orde. (*H.*)

* Gisteren middag heeft het er bij Z. Exc. den heer Lomonossoff, minister van Z. M. den Keizer aller Russen bij het Nederl. Hof, een groot diplomatiek diner plaats gehad.

* In de residentie zijn aangekomen, en aan het hotel de *l'Europe* afgestapt, de hoogleeraar C. G. Kallenbach, van Geldren in Pruissen, en de heer Mr. Nieuwenhuis en familie van Utrecht.

Na de mislukking van de poging, om op het taal- en letterkundig congres te Utrecht sympathie voor een gedenkteeken voor Bilderdijk op te wekken, doet men thans te 's Gravenhage, Amsterdam en Utrecht lijsten rondgaan om tegen niet meer en niet minder dan de som van één gulden voor de oprigting van dat gedenkteeken in te teekenen. Het bestaat uit eene zwaan op een voetstuk, aan de vier hoeken waarvan vier vrouwenbeelden zijn geplaatst (waaronder de geschiedenis); op de voorzijde ziet men het borstbeeld van Bilderdijk.

De adelborsten, die onlangs aangesteld zijn voor de marine, en hunne opleiding aan boord van het te Nieuwendiep gestationeerde wachtschip zullen ontvangen, zijn op den 15 dezer als zoodanig in dienst getreden; hun getal bedraagt 24, hetwelk weldra zal vermeerderd worden, Aan boord van gezegd schip moet alles naar wensch voor de jongelieden zijn ingerigt.

Het is bekend, dat tot bevordering van de oprigting eener nieuwe en voldoende sterrewacht te Leiden, in onderscheidene plaatsen zich commissien hebben gevormd, welke men later in verband met elkander wenschte te brengen. Aan dit voornemen is dezer dagen gevolg gegeven, en na eene voorloopige bijeenkomst van afgevaardigden dier commissiën, is den 14 October jl. eene centrale commissie geconstitueerd, welke tot haren voorzitter den heer J. Bake, hoogl. te Leiden, en tot haren secretaris en penningmeester den heer Mr. J. J. Teding van Berkhout, wonende te Amsterdam, verkozen heeft.

Eene eerste werkzaamheid dier centrale commissie was, het opnemen van de uitkomsten der bemoeijingen van de bijzondere plaatselijke commissiën. Die opgaven mogen wel als *voorloopige* opgaven slechts gelden, maar zij kunnen reeds doen blijken van de opgewekte belangstelling. Zoo werd medegedeeld, dat de Holl. Maatschappij der Wetenschappen en Teyler's stichting te Haarlem, ieder eene bijdrage van *f* 1000 hadden toegezegd; dat toezegging ontvangen was van ingezetenen te Amsterdam, tot een bedrag van *f* 5030, — van ingezetenen te Arnhem *f* 125, — van HH. officieren en leeraren der militaire academie te Breda *f* 250, — van HH. offic. van het Ned. leger, *f* 307, — van ingez. te Delft (waaronder van leeraren en studenten der academie aldaar) *f* 1200, — van ingez. te Gouda, *f* 400, — van ingez. te 's Gravenhage 3900, — van ingez. te Haarlem *f* 515, — van HH. prof. der academie te Leyden *f* 3600, — van studenten *f* 900, — van ingez. *f* 2,394,75, — van ingez. te Rotterdam *f* 720, — van ingez. te Schiedam *f* 260, — makende een gezamenlijk bedrag van *f* 21,601.75.

Dit bedrag mag reeds op zich zelf als vrij aanzienlijk worden aangemerkt, doch is, naar het oordeel der commissie voor vermeerdering vatbaar, én uit plaatsen, waar reeds nu bijdragen zijn toegezegd én uit andere plaatsen van ons vaderland, in deze *voorloopige* opgave niet genoemd.

Het is daarom wenschelijk, dat zich meer plaatselijke commissien vormen, door welke bijdragen worden bijeengezameld. Iedere nieuw optredende plaatselijke commissie zal verzocht worden, zich in betrekking te [illegible] centrale commissie en zich in deze te doen v[illegible] digen, ten einde te helpen beramen en na ov[illegible] pen uitvoeren wat dienstig zou kunnen zijn om [illegible] ring te gemoet te komen in het tot stand bren[illegible] eene nieuwe en voldoende sterrewacht te Leiden. (A. [illegible])

Bij de plaatselijke commissie van geneeskundig[illegible] zigt te Amsterdam zijn op gisteren aangegeven 8 [illegible] en 4 vrouwen, waarvan in het hospitaal zijn op[illegible] 2 mannen. Blijvende in het hospitaal in behandel[illegible] personen.

Uit Hellevoetsluis wordt gemeld dat eergisteren op [illegible] Hindert gestrand is het barkschip *Koophandel*, kapt. Du[illegible] Nadere bijzonderheden zijn nog onbekend. De sleep[illegible] Kinderdijk is op ontvangen sein derwaarts gestoomd.

Eergisteren kwam te Nieuwediep onder het lossen [illegible] salutschoten ter reede Zr. Ms. fregat *Prins Hendrik [illegible] Nederlanden*, komm. C. J. Stavenisse de Brauw, kom[illegible] van Batavia.

Naar men verneemt, is door de heeren J. Versch[illegible] en comp. te Waalwijk concessie gevraagd voor het [illegible] leggen eener stoombootdienst tusschen Waalwijk en [illegible] terdam.

Advertentien.

Bij den Boekhandelaar **F. Günst**, te *Amsterdam* [illegible] van de pers gekomen en alom verkrijgbaar gest[illegible]

WAT IS VRIJMETSELARIJ

EN:

Hoe wordt zij in Nederland gehandhaafd

DOOR

Br.·. M. S. POLAK, *Litt. Hum. Dr.*

Prijs *f* 1,25. (6[illegible]

224ste Nederlandsche Staats-Loterij

7e LIJST. 5e KLASSE.

Uitgekomen hooge prijzen:

N°. 14494 *f* 1500; N°. 13186 *f* 1000.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 18 October 1854.

Nederland.	Pct.	[$\frac{7}{16}$	**Rusland.**		
Ned.W.Schuld.	$2\frac{1}{2}$	$59\frac{7}{16}$ $\frac{13}{16}$		Pct.	
Dito Certificat. .	3	$70\frac{7}{8}1\frac{1}{8}70\frac{7}{8}$	*Hope* 1798/1816	5	$99\frac{1}{2}$
Dito Dito . .	4	$89\frac{1}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{4}$	Dito 1828/1829	5	100
O. I. Leening. .	4	89	Cert.1831/1838	5	
Amort. Syndic.	$3\frac{1}{2}$		Dito Dito	$4\frac{1}{2}$	
Hand.-Maats. .	$4\frac{1}{2}$		Dito *Hope* . . .	4	
Belgie.			Dito *Stieglitz* .	5	$72\frac{1}{4}$
Certificaten. . .	$2\frac{1}{2}$		Dito dito 5e Ser.	4	
D° *Rothschild* .	$2\frac{1}{2}$		Inschr. Assig. .	6	
Frankrijk.			Certific. dito. .	6	
Obligatiën . . .	3				
Spanje.			**Polen.**		
Nieuwe	1	$17\frac{15}{16}$ 18	Obligatiën . . .	4	
Dito Buitenl. .	3	$37\frac{1}{2}$			
D° Binnenl.6/m.	3	$32\frac{1}{16}$ $\frac{1}{8}$	**Oostenrijk.**		
Bew. Sp. Com.		$4\frac{15}{16}$ 5	Metalliek . . .	5	$66\frac{5}{8}$
Amort. Schuld.			Dito bet. Amst.	5	$75\frac{1}{4}$
Portugal.			Dito lett. B. .	5	$75\frac{1}{4}$
Londen nieuwe.	3	$35\frac{3}{4}$	Dito 1847 . . .	$2\frac{1}{2}$	$33\frac{7}{16}$
Dito uitgest . .	4		Dito 1851/1852	$2\frac{1}{2}$	$33\frac{7}{16}$

Braz. bij Roths. p. s. 500. 5 pct. $97\frac{1}{2}$; Mexic., te [illegible] 3 pct. $21\frac{11}{16}$; dito Onb. $21\frac{11}{16}$.

Onder den invloed der Oostenrijksche fondsen welke tot [illegible] zienlijk lagere koersen werden afgegeven, was onze fondsenm[illegible] zeer gedrukt en blijven meest alle fondsen tot verlaagde p[illegible] afgeboden.

FRANKFORT, Dingsdag 17 October. Metalliek 5 [illegible] $70\frac{5}{8}$; Spanje binnenl. 3 pct. $32\frac{3}{8}$, dito 1 pct. 18.

LONDEN, Dingsdag 17 October. Consols op t. $94\frac{5}{8}$; N. Mexic. 3 pct. $24\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$; Peru N. $4\frac{1}{2}$ pct. $71\frac{1}{2}$; Ecuad[illegible] $3\frac{5}{8}$; Gren. Uitg. 6; Sardinie 5 pct. 88; Spanje. buiten[illegible] pct. $37\frac{3}{4}$; dito 1 pct. $18\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$; dito Certific. $5\frac{1}{4}$; dito [illegible] siven $4\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$; Russen $4\frac{1}{2}$ pct. 84; dito 5 pct. 96; Ho[illegible] $2\frac{1}{2}$ pct. 62; dito 4 pct. 92; Certific. Mexico $5\frac{1}{2}$, 6 [illegible]

PARIJS, Dingsdag 17 October. Fr. $4\frac{1}{2}$ pct. 97.75; [illegible] 3 pct. op 1 Nov. 75.65 à 45; Sp. binn. 3 pct. 33[illegible] 1 pct. $18\frac{1}{8}$; O. Metall. $85\frac{1}{4}$.

WEENEN, Dingsdag 17 October. N. Metall. 85; N. Le[illegible] $97\frac{1}{2}$; Bankactien 1246; Lomb. 5 pct. $92\frac{1}{2}$; Wissel [illegible] Londen 11.38; dito op Parijs 139; Zilver 21.

MADRID, Zaturdag 14 October. Sp. 3 pct. $33\frac{15}{16}$; dito [illegible] 1 pct. $18\frac{1}{8}$.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.